

Gooftaan Kee Eenyuu?-Kutaa 4ffaa

Description

Dhalli namaa jirenyaa keessatti keessa ofii faayun jirenyaa gammachu fi milkaa'innaa gaggeessu barbaada. Salphinnaa fi xiqqueyya irraa baraaramuun fiixee kabajaa fi sadarka ol'aana irra gahuuf namni kamiyyuu ni hawwa. Kana galmaan gahuuf hundi keenya karaa adda addaatiin ni carraaqna. Garuu baay'een keenya wanta yaanne kana galmaan osoo hin gahin ni hafna. Sababni kanaa maal akka ta'ee beeknaa sila? Sababni kanaa guddaan karaa sirrii gammachu, kabajaa fi fiixee milkaa'innatti nama geessu hordofu dhiisudha. Namni tokko addunyaa tana keessatti kabajamee fi gammachuun jiraachuuf lubbuu (nafsee) ofii beeku qaba. "Ani eessaad dhufee? Eenyutu na uumee? Maaliif addunyaa tana keessa jiraadha? Eessa deemaa jira? Hanqinni ani qabu maalii?" jechuun of gaafata. Kuni hundii gara kaayyoo guddaa tokkotti isa dhiiba. Innis, "Gooftaa isaa beekudha." "**Man arafa Rabbahu arafa nafsahu (namni Rabbii ofii beeke lubbuu ofii beeke)**" jedhan gamnoonni. Sababni kanaa, namni akkuma Rabbii ofii beekuuf carraaqun, eessa akka jiruu fi maaliif akka jiraatu beekaa adeema. Kuni immoo fiixee milkaa'innaa fi gammachu inni gonkumaa hin yaannetti isa geessa.

Kanaafu, har'as itti fufuun Rabbii nu uumee, qananii Isaatiin Kan nu guddisuu fi nu kunuunsu, bishaan samii irraa buusun Kan nu nyaachisuu fi nu obaasu, guyyaa akka hojjatannuuf ifa, halkan akka boqannuuf dukkana taasise beekuuf carraaqna. Faaruu fi galannii daangaa hin qabne Isaaf haa ta'u.

Akkuma kutaalee darban keessatti jenne Rabbitti amanuun wantoota afur of keessatti qabata. Isaan keessaa sadan jalqabaa ilaalle jirra. Har'a immoo kan dhumaan ni ilaalla.

4.Maqaalee fi Amaloota Isaatti amanuu (Al-Iimaanu bi-asmaa'ihi wa sifaatihi)

Kana jechuun Rabbii maqaalee gaggaarii fi amaloota guutuu olta'an akka qabu jala muranii itti amanuu fi mirkaneessudha. Rabbii amaloota guutuu hundaan ni ibsama (ni wassafama), amaloota hanquu irraa qulqulluudha. Rabbii olta'an amaloota guutuu qabaachu fi amaloota hanquu irraa qulqullu ta'uun umamtoota hunda irraa addaa fi fakkaataa Kan hin qabne ta'a.^[1] Amaloota dhibbaan dhibbaatti guutuu ta'an kan qabuu Rabbii malee hin jiru, amaloota hanquu hunda irraa qulqullu kan ta'e Rabbii malee hin jiru.

Rabbii keenya kan beeknuun sifaata (amaloota) gugguutuu Qur'aanaa fi sunnah Ergamaa Isaa (SAW) keessatti dhufaniini. Maqaalee fi sifaata Rabbiin Qur'aana fi sunnah Ergamaa Isaa (SAW) keessatti ittiin of ibse (wassafe) osoo ta'axiila, tahriifa, takiyifa fi tamsiila hin godhiin haala Isaaf maluutiin ni mirkaneessina. Jechoonni armaan olii kunnin hiika cimaa qabuu hordofaa. Sababa kanaan seenaa keessatti namoonni baay'een karaa sirrii irraa jallatan.

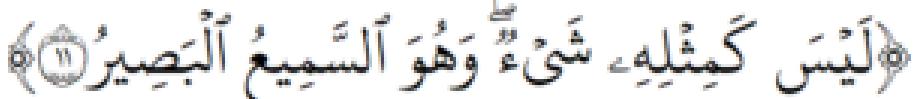
Ta'axiila— jechuun sifaata (amaloota) Rabbii fudhachuu diduudha. Yookiin garii isaanii mirkaneessanii garii isaanii mirkaneessu dhiisudha.

Tahriifa— jechuun hima hiika isaa ykn jecha isaa jijjiруن hiika ifaa (zaahiraa) irraa fageessudha. Gara afaan keenyatti yommuu deebisnu “Hima Micciruu” jechuudha.

Takiyifa— jechuun haala sifaanni (amalooni) irra jiran ibsu (“Akkana jira, akkana jira” jedhanii dubbachuudha).

Tamsiila jechuun wayitti fakkeessu jechuudha

Namni Rabbii olta'aatti amanu amaloota Rabbiin ittiin of ibse (wassafe) hundaa fudhachuu (itti amanuu) qaba. Amaloota kanniin micciruu, akkana akkana jiran jedhe dubbachuun hin qabu, wayittis fakkeessuun isarra hin jiru. Mee amaloota Rabbii keessaa tokko “dhageetti fi arguu” haa ilaallu. Rabbiin subhaanahu wa ta'aala wantoota hundaa ni dhagaha, ni arga. Garuu haalli Inni itti dhagahuu fi arguu homaanu wal hin fakkaatu. Dhageetti fi argituun Rabbii dhageetti fi argituu ilma namaatiin gonkumaa wal hin fakkaatan. Ilmi namaa “Rabbit akkanatti arga, akkanatti dhagaha” jedhee gonkumaa dubbachuun hin danda'u. Akkaataa Rabbit wantoota hundaa itti arguu fi dhagahu waan hin beeknef. Akkasumas, Rabbit Tokkicha fakkaataa hin qabne waan ta'eef. Rabbit Subhaanahu wa ta'aala ni jedha:

“Wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni Dhagħħaa, Arġadha.” Suuratu Ash-Shuura 42:11

“Kana jechuun uumamtoota Isaa irraa wanti Rabbii olta'aa fakkaatu tokkollee hin jiru. Zaata Isaatiin, maqaalee Isaatiin, amaloota Isaatiin fi hojji Isaatiin wanti wal fakkaatu tokkollee hin jiru. Sababni issas, maqaaleen Isaa hundii gagħāriidha, amalooni Isaa hundi amaloota guutuu fi guddaa ta'aniidha; Rabbit olta'aan hojiwwan Isaatiin umamtoota gurguddaa shariika (gargaaraa) tokko malee argamsiise. Rabbit olta'an gama hundaan guutuu ta'uudhaan addaa fi tokkicha waan ta'eef wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. “**Inni Dhagħħaadha**”, lugaan (afaan) hanga fedhe garagara haa ta'u, haajaan hanga fedhe haa baay'atu Rabbit sagalee hundaa ni dhagħha. “**Argaadha**” halkan garmalee dukkanaa'aa ta'e keessatti mixi għurraati lafa irra deemtu ni arga.”^[2] Akkuma wantoota samii ol jiran hundaa argu, wantoota dachii irra jiran fi dachii jala jiran hunda ni arga. Arguu irraa wanti Isa dhoowwu ykn haguugu tokkollee hin jiru. Wanti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru. Subhaanahu wa ta'aala (Inni hanqinna hundarrraa Qulqulla'e, Olta'e)!

Rabbiin subhaanahu wa ta'aalaa ni jedha:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا أَلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي
أَسْمَائِهِ سَيَجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

١٨٠

“Rabbiif maqaalee gaggaaritu jira, kanaafu isaaniin Isa kadhaa. Warra maqaalee Isaa jallisanii dhiisaa. Waan dalagaa turaniif fuunduratti jazaa ni argatu.” Suuratu Al-A’araaf 7:180

Rabbiin maqaalee gaggaarii qaba. Kanaafu maqaalee kanniiniin Isa kadhaa. Kan akka Ar-Rahmaan, Al-Ghaffaar, Al-Waduud, Al-Basiir, As-Samii’i fi kanneen biroo. Maqaalee gaggaarii kunniin amalooni (sifaanni) Rabbii guutuu ta’uu agarsiisu. Fakkeenyaf, Al-Aliim (Beekaa). Maqaan kuni Rabbiin beekumsa wantoota hunda marsee akka qabu agarsiisa. Samii fi dachii keessatti wanti beekumsa Rabbii keessaa bahu tokkollee hin jiru, Inni wantoota hundaa takka takkaan beeka.

“**Warra maqaalee Isaa jallisanii dhiisaa.**” Maqaalee Isaa jallisuun kan ta’u- takkaa maqaalee kanniinin wanta biraa waamuu, takkaa immoo hiika maqaalee kanniinii diigu fi miccirudha. Yookiin maqaalee kanniin maqaalee birootin wal fakkeessudha. Wanti dirqama ta’ e ilhaada (maqaalee kanniin jallisu) irraa of eeggachuudha. Namoonni maqaalee Rabbii jallisan gara fuunduraatti jazaa ni argatu. Kana jechuun ni adabamu.[\[3\]](#)

Maqaalee fi sifaata Rabbii ilaachisee gareen lama jallatanii jiru.

Iffaa-al-Mu’uxxillata kan jedhamaniidha. Gareen kuni maqaalee fi sifaata Rabbii hunda ykn muraasa isaanii hin fudhatan. Maqaa Rabbiin ittiin of waame hiika isaa ni micciru. Kanaafu, garee akkanaa irraa of eeggachuun ni barbaachisa. Fakkeenyaaaf, ahbaash, Ash’aari, Mu’tazilaa fi kkf

2ffaa-al-Mushabbihata- gareen kuni maqaalee fi sifaata Rabbii hunda mirkaneessanii fi fudhatanii garuu Rabbiin uumamtoota Isaatiin wal fakkeessu. Rabbii olta’aa uumamtootan wal fakkeessun baaxila (soba). Rabbiin Tokkicha fakkaataa hin qabneedha. Rabbiin ni jedha:

فَلَا تَضْرِبُو اللَّهَ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

٧٤

“**Rabbiif fakkeenya hin godhinaa. Dhugumatti Rabbiin ni beeka, isin hin beektan.**” (Suuratu An-Nahl 16:74)

Gareewwan lamaan kanaaf deebii kan ta’u Aaya suuratu ash-shuura jalqabarratti eerredha. “**Wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni Dhagahaa, Argaadha.**” Suuratu Ash-Shuura 42:11

Warroota Rabbiin uumamtootaan wal-fakkeessan, Rabbiinakkana jechuun deebii kenneef, “**Wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru.**” Warroota maqaalee fi sifaata (amaloota) Isaa hin fudhanne immooakkana jechuun deebii kenneef, “**Inni Dhagahaa, Argaadha.**” Kanaafu, namni nageenya fi milkaa’inna barbaadu garee kanniin lamaanii fi yaada isaan qabatan irraa of eegu qaba. Yaanni isaan qabatan Qur’aanaa fi sunnaan waan wal faallessuuf.

Yeroo tokko ilmi Ja’afar Suleymaan Haashimiyy waa’ee Rabbii ni dubbata, ni ibsa, wayitti fakkeessa.

Ergasii Aalimni (hayyuun) Islaamaa Abdurahmaan bin Mahdiyyi jedhamu gurbaa kanaan akkana jedhe, “Yaa ilma koo! Jalqaba irratti hanga waa’ee uumamtotaa dubbannuu mee suuta jedhi. Nuti uumamaa (makhluuqa) [hubachuu] irratti dadhabaa yoo taane, Khaaliqa [hubachuu] irratti kana caalaa dadhabaa taana. Hadiisa Shu’ubahn, Sheybaana irraa natti odesse mee natti himi. Sheybaan akkana jedha, Sa’iid bin Jubeeysi akkana kan jedhu dhagahe: **“Dhugumatti, inni (Muhammad (SAW)) mallatoolee Gootaa isaa gurguddoo irraa argeera.”** (suuratu An-Najm 53:18) Aayaa (keeyyata) tana ilaachise Abdullah ni jedhe, “Nabii Muhammad (SAW) Malaykaa Jibriliin koola dhibba jaha (600) kan qabu ta’ee arge.” Ergasii gurbaan kuni yaada keessatti lixee hafe. San booda, Abdurahmaan gurbaa kanaan ni jedhe, “Yaa ilma koo! Gaafi siif haa salphisu. Koola 597 sirraa buusa. Uumama kana koola sadiin naaf ibsi. Koola sadiin kana bakka lama Rabbiin hin godhin gochuun naaf ibsi.

Gurbaan ni jedhe: Yaa abbaa Sa’iid uumamaa (makhluuqa) ibsuu irraayyu dadhabne jirra. Amala (sifata) Khaaliqa (Uumaa) ibsuu irraa kana caalaa dadhaboodha (gonkumaa sifata Isaa “akkana akkana jiran ykn kana fakkaatan” jennee ibsu hin dandeenyu). Ani san (wayitti fakkeessuu) irraa deebi’u koo ragaa nan baha. Rabbiin araarama kadha.”[\[4\]](#)

Gonkumaa Khaaliqa makhluuqan (wanta uumameen) wal fakkeessun hin danda’amu. Sababa wal-fakkeessutiin namoonni “Iyyasuus gooftadha” jechuun waaqefatan, akkasumas namoonni taabotaa fi wantoota biroo gabbaran daandii sirrii irraa jallatanii jiru. Rabbiin Guddaadha. Wanti Isa caalaa guddaa ta’e hin jiru. Kanaafu, akkamitti fakkaataa qaba ree? Maaliin wal fakkeessun danda’amaa? Samii fi dachii hangana gurguddatan Kan uume akkamitti fakkaataa qabaa? Gonkumaa fakkaataa hin qabu. Rabbiin Tokkicha Of danda’aa fakkaataa hin qabneedha.

Namni sifaata Rabbii hin fudhannee fi umamtootaan wal-fakkeessu urgaan iimaanaa hin urgeefatu, mi’aa isaa hin dhandhamu. Akka nama qufaan qabee ta’ a. Namni qufaan qabe urgaan gaarii urgeefachuu fi mi’aa gaarii dhandhamuun itti ulfaata.

Yommuu sheyxaanni wanta hin taane qalbii keessatti darbu waa lama gochuun nama baraara.

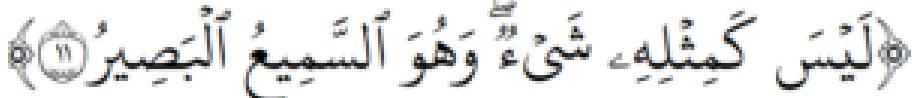
1ffaa— gara Rabbiitti fiigun eeggumsa barbaadu. Rabbiin ni jedha, hiikni isaa:

“Yoo garagalchaan (hasaasni badaan) sheyxaana irraa sitti dhufe, Rabbitti maganfadhu.

Dhugumatti Inni Dhagahaa, Argaadha.” Suuratu Al-A’araaf 7:200

Fakkeenyaf, a’uuzu billaahi mina sheyxaani rajiim jechuu. [Suuratu An-Naas \(qul a’uuzu birabbi naas\)](#) irra deddeebi’anii dubbisuu. Wanta badaa sheyxaanni namatti darbu qalbii keessaa akka baasu Rabbiin kadhachuu.

2ffaa— jecha Rabbii olta’aa yaadachu fi arrabaan jechuu,

“Wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni dhagahaa, argaadha.” Suuratu ash-shuura 42:11

Guduunfaa

?Maqaalee fi Amaloota Rabbitti amanuu jechuun Rabbiin maqaalee gaggaarii fi amaloota guutuu olta’an akka qabu jala muranii itti amanuu fi mirkaneessudha.

?Maqaalee fi amaloota Rabbii osoo hin micciriin, wayittuu hin fakkeessinii fi akkana jiran osoo hin jedhinakkuma Qur’aanaa fi sunnaa keessatti dhufanitti fudhachuu karaa nageenya fi milkaa’innatti

nama geessudha.

?Rabbiin gama hundaan guutuu waan ta'eef wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru.

?Namni amaloota Rabbii osoo wayitti hin fakkeessinii fi ‘akkana jiran’ jedhe osoo hin dubbatin fudhatu, dhugumatti mi’aa iimaanaa ni dhandhama.

?Waa’ee Rabbal aalaminaa ilaalchisee sheyxaanni waan badaa yommuu sitti darbu gara Rabbii keeti fiigi, najaa (nagaha) baatati.

Kitaabban wabii

[1] [Al-Imaanu haqiqatuh, khawaarimuh, nawaaqiduh inda ahli sunnati wal jama'a](#)-fuula 247 Abdullah bin Abdulhamid Al-Asarii

[2] [Taysiral Kariimul Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaani](#)-Abdurahmaan Naasir Sa'dii, fuula 888

[3] Gabaabbinnaan madda olii- fuula 351-352 irraa fuudhatame

[4] [Hayatu Salafi; beyna al-qawli wa al-amali](#) fuula 27

[Sharih Usuuli salaasa](#) Fuula 88-89 Ibn Useymiin

Date Created

July 7, 2018

Author

admin